

ÖZET

*Türk Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girdi. Marka, patent, faydalı model, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları anılan yasada düzenlendi. Yasa koyucu bir yandan uluslararası anlaşmalar ve AB mevzuatıyla uyumlaştırmayı, diğer yandan uygulamada çıkan sorunları çözmeyi amaçlamıştır.*

*Bu çalışmada, fikri mülkiyet mevzuatımızın tarihi gelişimi ve SMK'nın yasalaşma süreci özetlendikten sonra SMK ile kabul edilen temel yenilikler incelenecektir.*

**Anahtar Sözcükler:** *Fikri Mülkiyet Hukuku, Türk Sınai Mülkiyet Kanunu, Marka, Patent, Tasarım, Coğrafi İşaret, Geleneksel Ürün Adı.*

ABSTRACT

*Turkish Industrial Property Act (IPA) was entered into force on January 10, 2017. Trademark, patent, utility model, design, geographical indication and traditional product name were regulated under IPA. By preparing this act, the legislator aimed to harmonize Turkish intellectual property system with EU system and to solve the problems experienced in practice. In this study, the essential changes in Turkish industrial property system will be explained after putting across the historical development of Turkish intellectual property regulations and the enactment period of the IPA.*

**Keywords:** *Intellectual Property Law, Turkish Industrial Property Act, Trademark, Design, Geographical Indication, Traditional Product Name.*

\* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, (e-mail : suluk@suluk.com.tr) (Geliş Tarihi: 01.03.2018 / Kabul Tarihi: 31.05.2018)

## I. GİRİŞ

Türkiye'nin ilk Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK), 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girdi<sup>1</sup>. Daha önce dört ayrı Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK)<sup>2</sup> korunan marka, patent-faydalı model, tasarım ve coğrafi işaretler 6769 sayılı SMK'nın şemsiyesi altında birleştirildi.

Konuya ilişkin ülkemizdeki düzenlemeler Osmanlı dönemine kadar eskiye dayanır. Ancak günümüz ihtiyaçlarına uygun temel düzenlemeler, anılan KHK'larla 1995 yılında yapılmıştır. 1995 yılı, Avrupa Birliği (AB) ile gümrük birliğinin kabulü ve yine Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ)/TRIPS'e taraf olmamız nedeniyle Türk fikri mülkiyet mevzuatı bakımından bir milat idi. 6769 sayılı SMK'nın kabulüyle birlikte yirmi iki yıl sonra Türk sınai mülkiyet mevzuatı yönünden ikinci bir miladı yaşıyoruz.

Bu çalışmada, fikri mülkiyet mevzuatımızın tarihi gelişimi ve SMK'nın yasalaşma süreci özetlendikten sonra SMK ile kabul edilen temel yenilikler incelenecektir.

## II. FİKRİ MÜLKİYET MEVZUATIMIZIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE SINAI MÜLKİYET KANUNUNUN YASALAŞMA SÜRECİ

1879 yılında Osmanlı döneminde kabul edilen ve dünyanın altınca patent kanunu olan İhtira Beratı (Patent) Kanunu bir tarafa bırakılırsa ülkemizde bugüne kadar hiçbir patent kanunu yasalaşmadı<sup>3</sup>. Yapılan pek çok çalışma, ilaçların patent kapsamına alınıp alınmayacağı tartışmaları nede-

niyle hep sonuçsuz kaldı<sup>4</sup>. Şimdi ise, SMK'nın bir parçası olarak 1923 doğumlu Türkiye Cumhuriyeti, ilk patent kanununu kabul etti.

Ülkemizdeki marka koruma serüveni de 1871 tarihli Alamet-i Farika (Marka) Nizamnamesine kadar eskiye dayanır<sup>5</sup>. Cumhuriyet döneminin ilk marka kanunu ise, 1965 tarihli Markalar Kanunudur<sup>6</sup>. Bu Kanun, 1995 yılındaki 556 sayılı MarKHK'nın kabulüne kadar yürürlükte kalmıştır. SMK, anılan KHK'yi yürürlükten kaldırarak marka hukukunu yeniden düzenledi.

Fikri mülkiyet mevzuatını modernize ederken Türkiye'nin en temel çekincesi ilaç patenti olmuştur<sup>7</sup>. Yaklaşık dokuz yıl süren TRIPS'e ilişkin Uruguay Round görüşmelerinde Türkiye'nin üzerinde durduğu tek konu ilaç patentidir. Uluslararası Beratlar Enstitüsünün kurucularından olan Türkiye'nin EPC'ye uzun süre taraf olmayışının nedeni de ilacı, patentin dışında tutma arzusudur. 1995 yılında bir yandan DTÖ/TRIPS'in kabulü, diğer yandan AB ile gümrük birliğine girilmesi nedeniyle ilaç patenti konusunda Türkiye'nin tutumu değişmiştir. Bu kapsamda 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren<sup>8</sup> ilaçların patent kapsamına alınması üzerine Türkiye'nin EPC'yi kabul etmesinin önünde bir engel kalmamıştır. Nitekim Türkiye, çok kısa bir süre sonra 1 Kasım 2000 tarihinden itibaren anılan anlaşmaya taraf olmuştur<sup>9</sup>.

Küreselleşmenin de etkisiyle son yıllarda Türkiye, fikri mülkiyet mevzuatında önemli reformlar yapmıştır. Gerek DTÖ/TRIPS'in, gerekse 1/95 sayılı AB-Türkiye Ortaklık Konseyi Kararının

<sup>1</sup> RG, 10.1.2017, No. 29944.

<sup>2</sup> 551, 554, 555 ve 556 sayılı KHK'lar. Bkz. RG, 27.6.1995, S. 22326.

<sup>3</sup> Bu düzenlemenin mehazı 1857 tarihli Fransız Markalar Kanunudur. Patentlere ilişkin ilk düzenleme ise 1844 tarihli Fransız Kanunundan iktibas edilen 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunudur. Bkz. **Ayiter**, Nuşin İhtira Hukuku, İstanbul 1968, s. 18. Yüz on yıl yürürlükte kalan bu kanun, dünyanın altıncı patent kanunu unvanını da taşımaktadır.

<sup>4</sup> Bu tartışmalara örnek olarak bkz. **TBMM Sanayi, Ticaret ve Teknoloji Komisyonu**: Patent Kanunu Tasarısı Görüşmeleri, Ankara, Mayıs 1993.

<sup>5</sup> **Arseven**, Haydar, Nazari ve Tatbiki Alamenti Farika Hukuku, İstanbul 1951, s. 4.

<sup>6</sup> RG, 12.3.1965, S. 11951.

<sup>7</sup> Bu tutumun izleri SMK'da da görülebilir. Şöyle ki, SMK'da teknolojinin her alanındaki buluşların patentlenebilirliği kabul edilmekle birlikte biyoteknoloji patentlerine ilişkin EPC'de bulunan hükümler metne dahil edilmemiştir.

<sup>8</sup> Bkz. 566 sayılı KHK -RG, 22.9.1995, S. 22412.

<sup>9</sup> Anlaşma metni için bkz. RG, 25.2.1995, S. 22213 Mük.

(OKK)<sup>10</sup> getirdiği yükümlülükler çerçevesinde Türk fikri mülkiyet mevzuatı, AB hukuku ve uluslararası anlaşmalarla hızla uyumlaştırılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda hem telif, hem de sınai haklarla ilgili bir dizi mevzuat yürürlüğe konulmuştur. Bu bağlamda 1995 ve izleyen yıllarda patent ve markaya ilişkin eski mevzuatımız tümüyle değiştirildi. Telif mevzuatımızda ise önemli yenilikler yapıldı. Yine 1995’de tasarım, faydalı model ve coğrafi işaret gibi alanlarda *ilk kez* hukuki düzenlemeler yapıldı<sup>11</sup>. İzleyen yıllarda entegre devre topografyaları<sup>12</sup> ve ıslahçı haklarına<sup>13</sup> ilişkin *ilk düzenlemeler* yürürlüğe konuldu.

1995 yılında kabul edilen KHK’ların üzerinden yirmi yılı aşan bir süre geçmesine ve pek çok teşebbüse rağmen SMK’ya kadar bu KHK’lar bir türlü kanun haline getirilemedi.

İhtiyaçların zorlaması üzerine Türk Patent Enstitüsü (*TPE-bundan böyle Türk Patent*)<sup>14</sup> marka, patent-faydalı model, tasarım ve coğrafi işaretlerle ilgili ayrı ayrı kanun hazırlıkları yaptı. TBMM’ye kadar gelen bu metinler, 2008 yılında yasalasamadı. Yine ihtiyaçların zorlaması üzerine Türk Patent tarafından 102 maddelik bir Sınai Haklar Paketi hazırlanarak 2013 yılında Meclise sunuldu. Bu paket, önemli değişiklikler öngörmekle birlikte KHK’lara yama yapmaktan ibaretti. Meclis Genel Kuruluna kadar gelen bu Tasarı da tüm çabalara rağmen yasalasamadı.

Bunun üzerine sınai hakların tamamını kapsayacak şekilde yeni bir taslak metin hazırlandı ve 6 Nisan 2016 tarihinde Meclise sunuldu. İşte bu metin, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) adıyla altısı geçici olmak üzere 199 madde olarak yasalasandı ve 10.01.2017 tarihinde yürürlüğe girdi<sup>15</sup>.

6769 Sayılı Kanun; marka, patent, tasarım ve coğrafi işaretlere ilişkin KHK’ların tamamını yürürlükten kaldırarak bu konuları tek bir kanun çatısı altında yeniden düzenledi. Bunların yanında geleneksel ürün adları da hukukumuzda *ilk kez* koruma kapsamına alındı. Ayrıca SMK 166 ve devamı hükümleriyle 5000 Sayılı Türk Patent Kuruluş Yasasında da bazı önemli değişiklikler yapıldı. Bu bağlamda bir yandan marka ve patent vekillerine dönük özellikle denetim hükümlerine yer verildi. Ayrıca Türk Patent’in hem adı değişti hem de teşkilat yapısında yenilikler yapıldı. SMK’ya ilişkin ikincil mevzuat da yürürlüğe konuldu.

2004 yılında Yeni Bitki Çeşitleri Üzerindeki Islahçı Hakları ile Entegre Devre Topografyaları KHK’larla değil de ayrı ayrı kanunlarla düzenlendiği için bunlar SMK’ya alınmadı. Bu düzenlemeler ayrı kanunlar şeklinde yürürlüğünü sürdürmektedir. Yine fikri mülkiyet mevzuatımızın bileşenlerinden olan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)<sup>16</sup> ayrı bir kanun olduğu için SMK’nın dışında bırakıldı.

Türkiye 1925 yılında Paris, 1952 yılında Bern gibi fikri mülkiyete ilişkin bazı uluslararası anlaşmalara taraf olmuştur. 1995 ve izleyen yıllarda ise DTÖ/TRIPS, EPC, PCT, Madrid Protokolü, Lahey, Roma, WCT ve WPPT gibi fikri mülkiyete ilişkin tüm temel anlaşmalar kabul etmiştir<sup>17</sup>.

<sup>10</sup> OJ, 96/142/EC, 13.2.1996, L 35/1, p. 43.

<sup>11</sup> Bkz. Yukarıda dpn 1.

<sup>12</sup> RG, 30.4.2004, S. 25448.

<sup>13</sup> RG, 15.1.2004, S. 25347.

<sup>14</sup> TPE’nin adı değiştirilerek Türk Patent ve Marka Kurumu (kısa adı; Türk Patent) olmuştur (SMK 188).

<sup>15</sup> Bkz. Yukarıda dpn. 1.

<sup>16</sup> RG, 13.12.1951, S. 7938. Sonraki yıllarda FSEK’te onbir kez değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler için bkz. **Suluk**, Cahit (**Karasu**, Rauf / **Nal**, Temel), Fikri Mülkiyet Hukuku, Seçkin, Ankara 2017, s. 459-460. Son günlerde FSEK’in yaklaşık yarısını değiştirecek çapta yeni bir taslak metin hazırlandı. Makalenin yazımı aşamasında bu metin Bakanlar Kuruluna sunulmuştur.

<sup>17</sup> Konuya ilişkin uluslararası anlaşmalar ve Türkiye’nin hukuki statüsüne ilişkin bilgi için bkz. **Suluk (Karasu/Nal)**, s. 457-458.

### III. MARKALAR

#### 1. Yeni Marka Türleri

SMK ile markanın tanımında değişikliğe gidildi. Marka tescilinde aranan *çizimle görüntülenebilme şartı* yerine, marka korumasının açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayacak şekilde *sicilde gösterilebilir olması şartıyla her tür işaretin marka olabileceği* hükme bağlandı (SMK 4/1). Böylece Türk hukukuna kaynaklık teşkil eden AB marka hukukundaki *esnek yaklaşım* benimsenerek renk, ses, hologram, pozisyon ve hareket markaları gibi geleneksel olmayan işaretlerin de marka olabileceği benimsendi. Yine Türkiye'nin de imza koyduğu, fakat Türkiye bakımından henüz yürürlüğe girmeyen Singapur Anlaşmasıyla da uyum sağlandı.

#### 2. Onay Mektubu Kabul Edildi

Eski mevzuatımız ışığında gerek Türk Patent gerekse mahkemeler, markada teklik ilkesini kamu düzeninden kabul ediyordu<sup>18</sup>. Aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer bir markanın farklı kişiler adına tescili kimi zaman bir ihtiyaç olarak belirse de markada teklik ilkesi buna izin vermiyordu. Bu sert yaklaşım bazen uygulamada kilitlenmelere yol açıyordu. Zira uygulamada aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer bir markanın farklı kişiler adına tescili bir ihtiyaç olarak zaman zaman belirmektedir. Marka sahipleri, piyasada birlikte var olma iradesine rağmen kamu düzeni müdahalesiyle karşılaşılıyordu.

SMK'da onay mektubunun kabulü ile bu ihtiyaç karşılandı. Yeni düzenlemeye göre, önceki hak sahibinin noterden onayı olması şartıyla, bir markanın aynısı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzeri birden çok kişi adına tescil edilebilecek ve marka sahiplerinin iradesiyle piyasada birlikte var olabilecektir (SMK 5/3). Bu düzenleme özellikle ekonomik ve diğer yönlerden birbirine bağlı teşebbüsleri rahatlatıcı niteliktedir.

<sup>18</sup> Örnek olarak bkz. 11. HD, 5.2.2007, E. 2005/14600, K. 2007/1303; 11. HD, 23.12.2015, E. 2015/6134, K. 2015/13829.

#### 3. Tanınmış Markalar Mutlak Red Nedeni Olmaktan Çıkarılıp Nispi Red Nedenleri Arasına Alındı

MarKHK'daki düzenlemeden farklı olarak tanınmış bir markanın sahibinin rızası olmaksızın marka başvurusu yapılması halinde artık Türk Patent böyle bir başvuruyu reddedemeyecek, ancak itiraz üzerine inceleme yapabilecektir (SMK 6).

#### 4. Markanın Koruma Kapsamı Genişletildi

2009 yılında Türk marka mevzuatında yapılan değişiklikle başkasına ait bir markayla aynı veya benzer işaretin, internet ortamında ticari etki yaratacak şekilde alan adı, yönlendirici kod (*meta-tag*), anahtar sözcük ya da benzeri biçimlerde kullanılması marka ihlali kabul edildi. Bunlara ilave olarak SMK'da şu eylemler de marka ihlali sayıldı (SMK 7/3): *a) İşaretin ticaret unvanı ya da işletme adı olarak kullanılması, b) İşaretin, teşebbüsün iş evrakı ve reklamlarında kullanılması, c) İşaretin hukuka uygun olmayan şekilde karşılaştırmalı reklamlarda kullanılması.* Böylece markanın, üçüncü bir kişi tarafından izinsiz şekilde ticaret unvanı veya işletme adı olarak ve yine mevzuata aykırı bir şekilde karşılaştırmalı reklamda kullanılması marka ihlalidir.

#### 5. Markanın Dürüst Ticari Kullanımı

Bir markanın şu hallerde kullanılması durumunda marka sahibinin iznine ihtiyaç yoktur (SMK 7/5):

- Gerçek kişilerin kendi ad veya adreslerini belirtmesi,
- Malların veya hizmetlerin çeşidine, kalitesine, coğrafi kaynağına ya da diğer niteliklerine yönelik açıklamalarda bulunmak,
- Özellikle aksesuar, yedek parça veya eşdeğer parçalarda malın veya hizmetin kullanım amacının belirtilmesinin gerekli olduğu hallerdeki kullanım. Sözelimi, bağımsız yedek parça imalatı yapan X kaporta firması, imal

ettiği çamurluğun üzerine, *yan sanayi mali olup, BMW arabaları için imal edilmiştir* şeklinde bir ibare yazabilir. Yine bağımsız bir oto servis firması, yetkili servis imasında bulunmaksızın *BMW, Mercedes, Audi arabaların servisi yapılır* şeklinde reklam yapabilir. Bunun için anılan marka sahiplerinin iznine ihtiyaç yoktur.

### 6. Hükümsüzlük ve İptal Ayırımı Netleşti

Önceki düzenlemedeki belirsizlik nedeniyle uygulamada hükümsüzlük ve iptal halleri birbirine karışıyordu. SMK'da hükümsüzlük (SMK 25) ve iptal halleri (SMK 26) ayrı ayrı maddelerde açık bir şekilde düzenlendi. Ayrıca aşağıda belirtileceği üzere *idari iptal* müessesesi de kabul edildi. Hükümsüzlük kararları geriye yürürken, iptal kararları kural olarak ileriye etkilidir (SMK 27/1-2). Ancak SMK'ya göre, geçmiş tarihte bir iptal nedeni ortaya çıkmışsa bu halde davacının talebi üzerine iptal kararı o tarihe kadar geriye yürür (SMK 27/2).

### 7. Kullanılmayan Markalar İşlevsiz Hale Getirildi

Markalar, tescil edildiği mal ve hizmetler bakımından koruma görür. Uluslararası düzeyde mal ve hizmetler Nis Anlaşmasına uygun şekilde 45 sınıf olarak gruplandırılmıştır. Ülkemizde pek çok kişi, kullanmadığı ve hatta hiçbir zaman da kullanmayacağı mal ve hizmetlerde marka tescili yapmaktadır. O kadar ki binlerce marka, 45 sınıfın tamamında tescillidir. Bu durum marka sicilini, adeta marka çöplüğüne dönüştürdü. İşte yasa koyucu, marka sicilindeki bu aşırı kirlenmeyi temizlemek istemektedir.

Durum şöyle örneklenebilir: Gökkuşuğu markası, ayakkabılar ve inşaat malzemeleri için tescillenmesine rağmen sadece ayakkabılarda kullanılmaktadır. Marka sahibi, beş yıl geçmesine rağmen hala markasını inşaat malzemeleri için kullanmamaktadır. Bu sefer başka bir kişi, Gökkuşuğu markasına *benzer* bir markanın inşaat malze-

melerinde tescil başvurusunu yapmıştır. Bu başvuruya, Gökkuşuğu markasının sahibi itiraz ederse, artık başvuru sahibinin talebi üzerine Türk Patent, Gökkuşuğunun sahibinden kullanım kanıtı/delili sunmasını talep edecektir (SMK 19/2). Bu kullanım Türkiye'de gerçekleşmelidir. Sunamazsa itiraz reddedilecek ve inşaat malzemelerinde sonraki başvuru tescillenecektir.

Önemle belirtelim ki kullanım kanıtı savunması, *aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer* markaları, yani re'sen (kendiliğinden) inceleme aşamasını kapsamamakta; sadece *benzer* markaları kapsamaktadır (SMK 5). Zira aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer yeni marka başvurularını Türk Patent daha önceki uygulamada olduğu gibi zaten kendiliğinden reddedecektir. Örneğin Erikli markası, içecekler için tescillidir. Bir başkası Erikli markasını içecekler için kendi adına tescil ettirmek isterse Türk Patent bu başvuruyu re'sen reddedecektir. Buna karşılık Türk Patent *Erikli* markasından biraz farklı olan *Ereqli* marka başvurusunu reddetmeyerek yayına çıkaracaktır. Yayına çıkan bu başvuruya, Erikli markasının sahibi *benzer* marka olduğu gerekçesiyle itiraz edebilir. Bu itiraz aşamasında kendisinden kullanım kanıtı istenebilecek ve Erikli, kullanımını ispatlarsa Ereqli marka başvurusunun tescilini engelleyecektir. Aksi halde Ereqli markası da tescillenecektir.

Özetle, aşağıdaki şartların varlığı halinde önceki tescilli marka sahibi, sonraki marka başvurusuna itiraz etse bile itirazı reddedilecek ve sonraki marka tescillenecektir (SMK 19/2):

- a) Önceki marka ile sonraki başvuruya konu marka birebir aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer olmamalı; yani sonraki marka mutlak red nedenine takılmamalı,
- b) Önceki markanın Türkiye'deki tescil tarihinden itibaren beş yıl geçmeli,
- c) Önceki marka, tescil edildiği mal ve hizmetlerde, sonraki markanın başvuru veya rüçhan tarihinden önceki beş yıl içerisinde haklı bir neden olmaksızın ciddi şekilde Türkiye'de kullanılmamış olmalı,

d) Sonraki başvuru sahibi, önceki marka sahibinden kullanım kanıtını Türk Patente sunmasını istemeli.

Kullanım kanıtı, Türk Patent aşamasındaki itirazların yanında sonraki markanın mahkeme nezdindeki hükümsüzlük ve hatta tecavüz davalarında da istenebilecektir. Kısaca, bir markayı tescil ettirip de beş yıl boyunca kullanmayan kişinin Türk Patentte yapacağı itirazlar reddedileceği gibi açacağı hükümsüzlük (SMK 25/7) ve hatta tecavüz davaları (SMK 29/2) da reddedilecektir. Böylece kullanılmayan bir marka, önemli ölçüde işlevsiz hale gelmiştir.

### 8. Türk Patent Markayı İptal Edebilecek

Marka sicilindeki temizliğin diğer ayağı ise idari iptaldir. Önceki düzenlemeye göre tescilli bir markanın iptali veya hükümsüzlüğü ancak mahkemelerde ileri sürülebilmekteydi. SMK'ya göre, hükümsüzlük yine mahkemelerde ileri sürülecek, fakat markanın iptali artık Türk Patent nezdinde talep edilebilecektir (SMK 26). Yani Türk Patent, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde kullanılmayan bir markayı iptal edebilecektir. Böylece çok daha kısa bir sürede ve daha az bir maliyetle şartların varlığı halinde bir markanın sicilden terkinin mahkemelerde dava açmadan sağlanabilecektir. Türk Patent'in verdiği kararlar elbette yargı denetimine tabidir.

İdari iptal nedenleri şunlardır: a) Markanın, tescil tarihinden itibaren beş yıl süreyle kullanılmaması, b) Markanın jenerik hale gelmesi, c) Markanın halkı yanıltır hale gelmesi, d) Garanti ve ortak markaların teknik yönetmeliğe aykırı kullanılması.

Bu hüküm, oldukça radikal bir düzenleme olduğu için yürürlüğe girmesi yedi yıl süreyle ertelendi. Yani bu imkân, 2024 yılından itibaren kullanılabilir (SMK 192). Bu tarihe kadar iptal talepleri, eskiden olduğu gibi sadece mahkemelerde ileri sürülebilecektir (SMK Ek m. 4/1).

### 9. Marka Başvurularına İtirazda Uzlaşma İmkânı

Son zamanlarda hukuki ihtilafların arabuluculuk ve uzlaşma ile çözümlenmesi için gayret gösterilmektedir. Markalarla ilgili önceki düzenlemede de esasen konuya ilişkin bir hüküm olmakla birlikte SMK, bu durumu daha formel hale getirdi. Buna göre marka yayınına ve yine karara itirazlarda uygun bulması halinde Türk Patent, tarafları 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu gereği uzlaşmaya teşvik edebilir (SMK 19/4). Uzlaşma halinde konu mahkemeye intikal etmeksizin çözüme kavuşacaktır.

### 10. Yayına İtiraz Süresi Kısaltıldı

Resmi Marka Bültenindeki yayından itibaren marka başvurularına, üç ay içinde itiraz edilebilmekteydi (PatKHK 35/1). SMK'da bu süre iki aya indirildi (SMK 18/1). Bu düzenleme, bir taraftan tescil sürecini kısaltırken diğer yandan marka başvurusuna itiraz edecek kişilerin itiraz süresini de kısaltmış oldu. Şunu da belirtelim ki, 1.7.2014 tarihinden itibaren Türk Patent, Resmi Marka Bültenlerinin fiziki baskısını yapmamakta; sadece dijital baskı yapmaktadır. Ayrıca bültenler önceden aylık yayımlanırken, artık on beş günde bir yayımlanacaktır.

### 11. Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı

Mahkeme kararlarıyla uygulanmaya konulan sessiz kalma nedeniyle hak kaybı ilkesi artık yasal bir kural haline geldi. Buna göre bir marka sahibi, kendi markasına benzeyen ve sonradan tescil edilen başka bir markanın kullanıldığını bildiği veya bilmesi gerektiği halde bu duruma birbirini izleyen beş yıl boyunca sessiz kalmışsa, sonraki tarihli marka tescili, kötü niyetli olmadıkça artık bu markanın hükümsüzlüğünü isteyemez (SMK 25/6).

SMK'da tecavüz hali bakımından sessiz kalma ilkesine yer verilmedi. Ancak mahkeme kararları bu ilkeyi, tecavüz halinde de uygulamaktadır. Bir farkla ki, bu halde kesin bir süre yoktur;

ilgili mahkeme, her somut olaya bakarak süreyi belirlemektedir<sup>19</sup>.

## 12. Marka Suçlarının Kapsamı Genişletildi

Önceki düzenlemede marka korumasının esasına dönük üç ayrı suç bulunuyordu. Bir markaya tecavüz ederek; *a*) mal veya hizmet üretmek, *b*) satışa arz etmek veya *c*) satmak eylemleri, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasını gerektiriyordu (MarKHK 61/A).

SMK'ya göre bir markaya tecavüz ederek; *a*) mal üreten veya hizmet sunan, *b*) satışa arz eden, *c*) satan, *d*) ithal veya ihraç eden, *e*) ticari amaçla satın alan, *f*) bulunduran, *g*) nakleden veya *h*) depolayan kişiye bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verilecektir (SMK 30).

## 13. Kötü Niyetli Başvuru ve Tesciller

Önceki düzenlemede kötü niyet, marka başvurularına karşı bir itiraz nedeniydi (MarKHK 35). Mahkeme kararlarında kötü niyet bir hükümsüzlük nedeni sayılmıştır<sup>20</sup>. Yeni düzenlemede kötü niyet, hem itiraz hem de hükümsüzlük nedenleri arasında yer aldı (SMK 6/9; 25/1).

## 14. Kısmi Yenileme

SMK'ya göre onar yıllık dönemler halinde yapılan marka yenilemesi, tescil edilen mal ve hizmetlerin tamamında yapılabileceği gibi artık tescildeki bir kısım mal ve hizmetler yönünden de yapılabilecektir (SMK 23/3).

## IV. PATENTLER VE FAYDALI MODELLER

### 1. Biyoteknolojik Buluşlar ve İkincil Tıbbi Kullanımlar

SMK'da, Türkiye'nin taraf olduğu DTÖ/TRIPS anlaşmasının 27. maddesine uygun şekilde teknolojinin her alanındaki buluşlara; yeni olması,

buluş basamağı içermesi ve sanayiye uygulanabilir olması şartıyla patent verilebileceği düzenlendi (SMK 82/1). Yine patent koruması bakımından teknoloji alanına bağlı bir ayırım yapılmayacağı özel olarak vurgulandı.

Türkiye'nin de tarafı olduğu Avrupa Patent Sözleşmesinin (EPC) hükümleri bir tarafa bırakılırsa, Türk patent hukukunda biyoteknolojik buluşların patentlenebilirliğine ilişkin düzenleme yoktur. SMK'da da biyoteknolojik buluşlar özel olarak düzenlenmedi. Bununla birlikte SMK'da konuya ilişkin bitki çeşidi, biyolojik materyal, geleneksel bilgi gibi biyoteknoloji terimlerine yer verildi. Yine evrensel olarak kabul gören biyoteknolojik buluşların patentlenebilirliğinin istisnaları da düzenlendi. Bu bağlamda SMK'ya göre şu hususlar patentlenemez (SMK 82/2):

- İnsan klonlama işlemleri, insan eşey hattının genetik kimliğini değiştirme işlemleri, insan embriyosunun sınai ya da ticari amaçlarla kullanılması, insan ya da hayvanlara önemli bir tıbbi fayda sağlamaksızın hayvanlara acı çektirebilecek genetik kimlik değiştirme işlemleri ve bu işlemler sonucu elde edilen hayvanlar,
- Mikrobiyolojik işlemler veya bu işlemler sonucu elde edilen ürünler hariç olmak üzere, bitki çeşitleri veya hayvan ırkları ile bitki veya hayvan üretimine yönelik esas olarak biyolojik işlemler,
- Oluşumunun ve gelişiminin çeşitli aşamalarında insan bedeni ve bir gen dizisi veya kısmi gen dizisi de dahil olmak üzere insan bedeninin öğelerinden birinin sadece keşfi.

Sayılan bu istisnalar bir tarafa bırakılırsa, Türk Patent ve mahkeme uygulaması, biyoteknolojik buluşların patentlenebileceğini kabul etmektedir.

Diğer yandan ikincil ve daha sonraki tıbbi kullanıma ilişkin EPC'nin 54/ IV ve V hükmüne karşılık gelen hükümlere SMK'da yer verilmedi; bu konularda SMK sessiz kaldı.

<sup>19</sup> Bir olayda Yargıtay, on aylık sessiz kalma süresini yeterli bulmuştur. Bkz. 11. HD, 21.11.2000, E. 2000/9012, K. 2000/9189.

<sup>20</sup> HGK, 16.07.2008, E. 2008/11-501, K. 2008/507.

## 2. Usul Patentlerinde İspat Külfeti

SMK'ya göre usul patentleri yönünden mahkeme, suçlanan ürünün üretim usulünün patentli usulden farklı olduğunu davalıdan kanıtlamasını isteyebilir. Ancak mahkemenin bu noktada bir takdir hakkı vardır. Buna karşılık eğer patentli usulle elde edilen ürün veya madde *yeni* ise suçlanan ürünün, patentli usulle elde edilmiş olduğu varsayılır. Bu ihtimalde mahkemeye takdir hakkı bırakılmamış olup davalı, kendi usulünün, patentli usulden farklı olduğunu ispat etmek zorundadır. İspat külfetinin yer değiştirmesi durumunda davalının üretim ve işletme sırlarının korunmasındaki haklı menfaati göz önünde tutulur (SMK 141/2).

## 3. Patent İhlaline Cezai Yaptırım Öngörülmedi

PatKHK ile patente tecavüz halinde bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası öngörülüyordu (m. 73/A). Bu düzenlemeyi Anayasa Mahkemesi, suçta kanunilik ilkesine aykırı bularak iptal etti<sup>21</sup>. Bir politika gereği SMK'da patent ihlaline sadece hukuki yaptırım getirildi; cezai yaptırım kabul edilmedi. Bunun da ötesinde SMK'da sadece marka suçları düzenlenmiş (SMK 30); patent, faydalı model, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının ihlali hallerinde cezai yaptırım kabul edilmemiştir<sup>22</sup>. Buna göre anılan haklardan birini ihlal eden kişi, sadece hukuk mahkemesinde yargılanacak; savcılık ve ceza mahkemesi nezdinde yargılanmayacaktır<sup>23</sup>.

<sup>21</sup> AYM, 5.2.2009, E. 2005/57, K. 2009/19 - RG, 10.6.2009, S. 27254.

<sup>22</sup> Diğer yandan Entegre Devrelerle ilgili cezai yaptırım maddesi yürürlükten kaldırılmıştır (SMK 191/2). Buna karşılık Bitki Çeşitlerine ilişkin cezai yaptırım bugün de yürürlükte (BÇK 66).

<sup>23</sup> TRIPS 61 gereği üye ülkeler telif korsanlığı ile taklit markalı ürünler bakımından cezai yaptırımı kabul etmek durumundadır. Bunun dışındaki konularda cezai yaptırım TRIPS plus bir uygulama olacaktır. Patent ihlalinin ceza boyutuna ilişkin bkz. **Suluk, Cahit, "Patent İhlaline Cezai Yaptırımın Uygunluğu Tartışmaları", Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, No: 1/2012, s. 79 vd.**

## 4. Tescil Sonrası İtiraz Kabul Edildi

Önceki düzenlemede gerçek anlamda patent başvurusuna itiraz sistemi bulunmuyordu. SMK'da üçüncü kişilere itiraz imkanı sağlanarak patent sisteminde kalitenin artırılması ve dava sayılarının azaltılması hedeflendi. Üçüncü kişiler, patentin verilmesi (tescili) kararının resmi patent bülteninde yayınından itibaren altı ay içinde aşağıdaki hallerde itiraz edebilir (SMK 99/1):

- Patentin koruma kriterlerini karşılamadığı,
- Buluşun yeterince açıklanmadığı,
- Patent konusunun, başvurunun ilk halinin kapsamını aştığı.

Faydalı modellerde üçüncü kişiler sadece görüş bildirebilir (SMK 143/8). Tescil sonrası itiraz imkanı sadece patentler bakımından geçerli olup faydalı modellere uygulanmaz; faydalı modelin hükümsüzlüğü sadece mahkeme nezdinde ileri sürülebilir (SMK 143/11).

## 5. İncelemesiz Patent Sistemi Kaldırıldı

Patent ofisleri tarafından düzenlenen araştırma raporu (*search report*) deyim yerindeyse buluşun karnesi niteliğindedir. Eğer karne geçer notlardan oluşuyorsa başvuru sahibi bu sefer inceleme raporunun (*examination report*) hazırlanmasını talep eder ve bu rapor da olumlu gelirse başvuruya incelemeli patent belgesi verilir.

Eğer karne kırık notlarla doluyorsa başvuru sahipleri, inceleme raporu talep etmeksizin kendilerine incelemesiz patent belgesi verilmesini Türk Patentten talep edebiliyordu. Böylece aslında *koruma şartlarını karşılamayan* başvurulara incelemesiz patent belgesi veriliyordu. İncelemeli patentler yirmi yıl, incelemesiz patentler ise yedi yıl korunuyordu. Yani koruma şartlarını taşımayan bir belge sahibi, ilgili buluş üzerinde tekel imkanına kavuşuyor ve rakiplerine karşı bu belgeyi kullanıyordu.

İncelemesiz patentin, patent sistemini zaafa uğrattığını dikkate alan kanun koyucu SMK ile incelemesiz patent sistemini tümüyle yürürlükten kaldırdı (SMK 191/3). Ülkemizde artık dünya stan-



dartlarında *gerçek (incelemeli) patent belgeleri* verilebilecektir.

### 6. Faydalı Modeller Yeniden Düzenlendi

SMK'ya göre şu konulardaki buluşlara faydalı model belgesi verilemez (SMK 142/3): *a) Biyoteknolojik buluşlar, b) Kimyasal ve biyolojik maddelere veya kimyasal ve biyolojik usullere ya da bu usuller sonucu elde edilen ürünlere ilişkin buluşlar, c) Eczacılıkla ilgili maddelere veya eczacılıkla ilgili usullere ya da bu usuller sonucu elde edilen ürünlere ilişkin buluşlar, d) Usuller veya bu usuller sonucu elde edilen ürünlere ilişkin buluşlar.*

Önceki düzenlemeye göre faydalı model başvuruları herhangi bir araştırma ve incelemeye tabi değildi. Yani herhangi bir buluşun dünya çapında yeni ve sanayiye uygulanabilir olduğunu beyan ederek herkes buluşlara faydalı model belgesi alabiliyordu. Bu beyanların gerçeğe uygunluğunu Türk Patent kontrol etmiyordu. Böylece aslında yüzyıllardır bilinen buluşlar tescillenmekteydi. Bu belgelere dayanılarak rakip firmalara karşı davalar açılıyordu. Bu durum sistemin en zayıf noktalarından birisi idi.

SMK'da faydalı modeller bakımından araştırma raporu alma şartı getirildi (SMK 143/5). Buna göre başvuru sahibi, başvurudan itibaren ki ay içinde araştırma raporu hazırlanması için talepte bulunacak, aksi halde başvuru geri çekilmiş sayılacaktır. Araştırma raporu olumlu olursa belge verilecek; aksi halde başvuru reddedilecektir (SMK 143/10).

### 7. Çalışanların Buluşları

İşin gereği olarak çalışanlar tarafından geliştirilen buluşların sahibi işverenlerdir (SMK 113/1). Ancak çalışan *makul bir bedelin* kendisine ödemesini işverenden isteyebilir (SMK 115/6). Bedelin hesabında hizmet buluşunun ekonomik olarak değerlendirilebilirliği, çalışanın işletmedeki görevi ve işletmenin buluşun gerçekleştirilmesindeki payı dikkate alınır (SMK 115/7).

Kamu görevlileri de kural olarak özel sektörde çalışanların hukuki statüsüne tabidir. Ancak bu kurala önemli iki istisna getirilmiştir (SMK

113/4): *a) Kamu görevlileri bakımından diğer kanuni düzenlemeler ile taraflar arasında yapılan sözleşme hükümleri saklıdır. b) Özel sektördeki hizmet buluşları için çalışana verilecek bedel ile kamu görevlisine verilecek bedelin hesaplanması birbirinden tamamen farklıdır. Buna göre özel sektör çalışanı, makul bir bedel talep edebilirken kamu çalışanlarının buluşları için ödenecek bedel, buluştan elde edilen gelirin 1/3'ünden az olamaz. Eğer ilgili kamu kurumu, buluşu kullanıyorsa ödenecek bedel en fazla buluşçunun net maaşının on katından fazla olamaz (SMK 113/5).*

Çalışanların buluşlarına ilişkin ikincil mevzuat yürürlüğe konulmuştur<sup>24</sup>.

### 8. Üniversitelerdeki Patent Potansiyeli Harekete Geçiriliyor

Kural olarak işçi buluşlarının sahibi işverendir. Önceki düzenlemede üniversiteler bu kuralın istisnasını oluşturuyordu. Buna göre üniversite öğretim elemanlarınca geliştirilen buluşların sahipleri, bunları geliştiren öğretim elemanlarıydı (PatKHK 41). Uygulamada öğretim elemanları, geliştirdikleri buluşlara maddi imkansızlık gibi nedenlerle patent başvurusu dahi yapamadıkları için pek çok nitelikli buluş, koruma şemsiyesine bürünmeden oyun dışında kalıyordu.

SMK'ya göre yükseköğretim kurumlarında<sup>25</sup> yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonu-

<sup>24</sup> Bkz. Çalışan Buluşlarına, Yükseköğretim Kurumlarında Gerçekleştirilen Buluşlara ve Kamu Destekli Projelerde Ortaya Çıkan Buluşlara Dair Yönetmelik - RG, 29.9.2017, S. 30195.

<sup>25</sup> Doktrinde SMK 121'de geçen yükseköğretim kurumu veya kurumlarından maksadın YÖK olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. **Tekinalp, Ünal**, "Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Öne Çıkan Yenilikleri", 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (9-19 Mart 2017) kitabı, (Ed. Feyzan Hayal Şehirali Çelik), BTHAE, Ankara 2017, s. 79-80. Kanaatimizce bu yorum tarzı tamamen hatalıdır. Bu yorum hem amaca hem de hükmün lafzına uygun değildir. Hükümde hiçbir şekilde YÖK işaret edilmemektedir. Kastedilen yükseköğretim kurumları olup, bunların da hangileri olduğunu SMK 121 açık bir şekilde belirlemiş durumdadır. Özetle, YÖK'ün çalışanların buluşlarıyla ilgili herhangi bir hak ve yükümlülüğü bulunmamaktadır.

cunda bir buluş gerçekleştiğinde bunların sahibi, buluşçular yerine, ilgili yükseköğretim kurumları olacaktır (SMK 121/1). SMK'da "yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen buluşlar" dendiği için öğretim elemanlarının yanında üniversite öğrencileri ya da başkaca uzmanlar tarafından yükseköğretim kurumlarında geliştirilen buluşlar da aynı hukuki rejime tabidir<sup>26</sup>. Patentli buluşun ticarileştirilmesinden elde edilecek gelirin en az 1/3'ü buluşçulara verilecektir (SMK 121/8). Böylece yükseköğretim kurumlarında deyim yerindeyse bir patent iklimi oluşturulması hedeflenmektedir.

### 9. Kamu Destekli Proje Buluşları Ekonomiye Kazandırılıyor

Kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde ortaya çıkan buluşlar, destekten yararlanan kişilere ait olacaktır. Destekten yararlanan kişi, hak sahipliği talep ederse, patent başvurusu yapmakla da yükümlüdür. Eğer bu kişiler, buluş üzerinde hak sahipliği talep etmezse o zaman ilgili buluş, destek veren kamu kurum veya kuruluşuna ait olacaktır (SMK 122/1).

Bu düzenleme, yenilikçi projelerin TÜBİTAK ve KOSGEB gibi kamu kurum ve kuruluşlarınınca desteklenmesini, ortaya çıkacak buluşların da sahipliğini, proje sahibine vermeyi hedeflemektedir. Böylece buluşların etkin bir şekilde ticarileştirilmesi amaçlanmaktadır.

### 10. Zorunlu Lisans Halleri Genişletildi

PatKHK 99'da aşağıda belirtilen sadece ilk üç hali zorunlu lisans nedeni kabul ediyordu. SMK bunlara üç adet daha ilave yaptı (SMK 129/1): *a*) Patentli buluşun kullanılmaması, *b*) Patent konularının bağımlı olması, *c*) Kamu yararı, *d*) TRIPS anlaşmasını değiştiren Protokolde belirtilen şartların

<sup>26</sup> Önemle belirtelim ki, öğrenciler ile bir süreye bağlı olmaksızın ücretsiz çalışan stajyerlerin geliştirdikleri buluşlar, çalışanların buluşlarına ilişkin hükümlere tabidir (SMK 113/3). Eğer öğrenci, yükseköğretim kurumundaki bilimsel çalışmalar ve araştırmalar sonucunda buluşu gerçekleştirmişse bu ihtimalde buluş yükseköğretim kurumuna aittir (SMK 121/1).

sağlanması hâlinde başka ülkelerdeki kamu sağlığı sorunları sebebiyle eczacılık ürünlerinin ihracatı, *e*) İslahçının, önceki bir patente tecavüz etmeden yeni bir bitki çeşidi geliştirememesi, *f*) Patent sahibinin, patentini kullanırken rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı faaliyetlerde bulunması.

### 11. Patent-İslahçı Hakkı Kesişiminde Çiftçi İstisnası

Son yıllarda EPO, "teknik unsur barındıran bitki çeşitlerinin" patentlenebileceği eğilimindedir. O kadar ki bugün patent-ıslahçı çizgisi iyice incelmış vaziyettedir. Bu eğilime bağlı olarak patent-ıslahçı hakkı kümülasyonu uygulamada büyük önem kazandı.

SMK, konuya ilişkin önemli düzenlemeler içermektedir. Buna göre küçük çiftçi, kendi işlediği arazisinde patentli bir ürün ile yaptığı üretim sonucunda ortaya çıkan üründen elde edeceği çoğaltım materyalini, yine kendi işlediği arazisinde yapacağı yeni üretimler için kullanabilecektir (SMK 85/4).

Yine küçük büyük ayırımı olmaksızın bir çiftçi, patentli damızlık veya diğer hayvan üreme materyalini, tarım amaçlı kullanabilecektir (SMK 85/5). Bu hak, çiftçinin kendi tarım etkinliğini sürdürme amacıyla hayvan veya diğer hayvan üreme materyalinin kullanılmasını kapsar.

Son olarak, eğer ıslahçı, patenti ihlal etmeksizin yeni bitki çeşidi geliştiremiyorsa bu patent zorunlu lisansa konu olabilecektir (SMK 129/1-d).

### 12. Hakların Yeniden Tesisi Yoluyla Hak Kayıplarının Önüne Geçildi

Uygulamada patent ve faydalı model başvurusu yapanlar, başvuru aşamasındaki birtakım sürelerle uymadıkları için hak kayıpları yaşıyordu. SMK, bu kayıpların önüne geçebilmek için telafi süreleri öngördü.

Buna göre başvuru sahibi, başvuru aşamasındaki bazı basit işlem sürelerine uymaması halinde süreye uyulmamanın sonucunun bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde, ücretini ödeyerek işleme-

re devam edilmesini talep edebilecektir (SMK 107/1). Önceki düzenlemede böyle bir hüküm olmadığından en ufak bir hatada başvuru ya reddediyor ya da geri çekilmiş sayılıyordu.

SMK'da basit işlem ile telafi edilemeyen haller bakımından ayrı bir süre daha öngörüldü. Buna göre, başvuru sahibinin gerekli özeni göstermesine rağmen bir süreye uymadığı için hak kaybı yaşamışsa, bir yılı geçmemek kaydıyla, uymama nedeninin ortadan kalkmasından itibaren iki ay içinde ücret ödeyerek hakların yeniden tesisini isteyebilecektir (SMK 107/2). Esasen bu düzenleme mücbir sebep (*force majeure*) hallerine karşılık gelmektedir.

Basit işlem sürelerine uymama halinde iki aylık süre için bir gerekçe göstermek gerekmez. Buna karşılık *force majeure* hallerinde mutlaka süreye uyulmama gerekçesi sunulmalıdır.

Son olarak mücbir sebep süresi esnasında başvuruya konu buluşu Türkiye'de iyi niyetli bir şekilde kullanan ya da kullanım için ciddi ve gerçek tedbirler alan kişiler, sahip oldukları işletmenin makul ihtiyaçlarını giderecek ölçüde buluşu ücretsiz bir şekilde kullanmaya devam edebilir. Yani arada kullanımı gerçekleştiren kişilere bedelsiz bir *kanuni lisans hakkı* tanınmıştır.

## V. TASARIMLAR

### 1. Tasarım Kavramı

EndTasKHK'nın başlığında "*endüstriyel tasarım*" kavramına yer verilmişti. Ürün tanımında ise "*endüstriyel yolla veya elle üretilen*" ifadesi kullanılmıştı (m. 3). Bu durum doktrinde eleştirilmekteydi<sup>27</sup>. Eleştirileri de dikkate alan yasa koyucu SMK'nın Üçüncü Kitabında "*tasarım*" kavramını tercih etmiştir.

### 2. Tescilli ve Tescilsiz Tasarım Koruması Birlikte Kabul Edildi

Türk tasarım mevzuatı büyük ölçüde AB mevzuatından *olduğu gibi* alınmıştır. Bir farkla ki, SMK'dan önceki düzenlemede sadece tescilli tasma-

rimlar düzenlenmişti. Buna göre tescil edilen tasarımlar başvuru tarihinden itibaren beşer yıllık dönemler halinde yenilenmek kaydıyla maksimum yirmi beş yıl süreyle korunmaktadır. AB hukukuyla uyumlu bir şekilde SMK'da modası sık değişen moda ve tekstil gibi sektörlerin ihtiyacını karşılamak amacıyla tescilsiz tasarım koruması da kabul edildi (SMK 55/4).

Dünyanın hiçbir yerinde kamuya sunulmamış ve *ilk kez* Türkiye'de kamuya sunulmuş tescilsiz tasarımlar, kamuya ilk sunulma tarihinden itibaren üç yıl süreyle korunacaktır (SMK 69/2). *İlk kez yurt dışında kamuya sunulan* tasarımlar ise, tescilsiz tasarım korumasından yararlanamayacaktır (SMK55/4). Bu uygulama AB'de de vardır<sup>28</sup>. Örneğin, ilk kez AB'de değil de, ABD'de veya Türkiye'de kamuya sunulan tasarımlar AB'de tescilsiz tasarım korumasından faydalanamaz.

### 3. Tescilsiz Korumanın Kapsamı Daha Sınırlı Tutuldu

Mehaz AB hukukunda olduğu gibi SMK'ya göre tescilsiz tasarım koruması, tescilliye oranla daha zayıftır. Tescilli tasarımlar yenilemelerle birlikte toplam yirmi beş yıl süreyle korunurken; tescilsiz tasarımlar sadece üç yıl korunmaktadır. Diğer yandan tescilli tasarıma tecavüz için iki tasarımın birbirine benzemesi yeterlidir. Buna karşılık ihlalin varlığı için tescilsiz tasarımlardan birinin, diğerinden kopyalanması gerekir (SMK 59/2)<sup>29</sup>. Bu bağlamda sonraki tasarım sahibinin, korunan tasarımın daha önce kamuya sunulduğunu makul yollarla bilmesi mümkün değilse, tasarımının öncesinden kopyalandığı kabul edilmez.

Tescilli bir tasarım başvurusu, yayımlanmaya kadar aynen tescilsiz tasarımlar gibi koruma görecektir (Topluluk Tasarım Tüzüğü 19/2; SMK 59/2); başvurunun yayımlanmasıyla birlikte tescilli tasarımın koruma kapsamından yararlanacaktır.

<sup>27</sup> Suluk, Cahit, *Tasarım Hukuku*, Seçkin, Ankara 2003, s. 40.

<sup>28</sup> Musker, David, *Community Design Law* (Sweet & Maxwell, London, 2002), p.lviii.

<sup>29</sup> Council Regulation (EC) 6/2002 of 12 December 2001 *Community Designs* [2001] OJ L3/1 Art 19(2).

#### 4. Görünmeyen Parça Tasarımları Koruma Dışında Bırakıldı

SMK'ya göre bileşik ürünler bakımından sadece görülebilir kısımlar korunacak; görülmeyen kısımlar koruma dışında kalacaktır (SMK 56/2). Tasarımın bakım, tamir ve servis esnasında görülmesi yeterli kabul edilmemektedir (SMK 56/3). Böylece bir otomobilin motor kapağının altındaki buji, motor, klakson ve rezistans gibi binlerce parçanın tasarımı koruma dışında bırakıldı.

#### 5. Eşdeğer Parçanın Önü Açıldı

Birleşik ürünün görünümüne bağımlı olan parçaların, birleşik ürüne orijinal görünümünü yeniden kazandırmak üzere onarım amacıyla ve bu parçaların kaynağı konusunda yanıltıcı olmamak şartıyla tasarımın piyasaya ilk sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl sonra kullanılması tasarım hakkının ihlali etmez (SMK 58/4). Yani onarım amaçlı kullanıma tabi "must match" parça tasarımlarının korunması üç yıl süreyle sınırlıdır.

Buna karşılık Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yayımlanan eşdeğer parçaların, tasarımın piyasaya ilk sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl içinde kullanımı tasarım hakkının ihlali sayılmaz (SMK 59/5). Yani Bakanlığın yayımladığı listede yer alacak eşdeğer parçalar bakımından bu üç yıllık koruma da geçerli değildir. Böylece özellikle otomotiv sektöründe yerli parça üretiminin önünün açılması hedeflendi. Bu kapsamda bir otomobilin kapısı, kaportası ve çamurluğu gibi sıkça değişen parçaları, yan sanayi firmaları tarafından, ilgili otomotiv firmasının iznine ihtiyaç olmaksızın üretilebilecektir.

#### 6. Çoklu Başvuru İmkânının Kapsamı Genişletildi

Önceki düzenlemeye göre aynı alt sınıftaki tasarımları, tek başvuru (çoklu başvuru) ile dosyalamak mümkündü. SMK'ya göre aynı sınıftaki tasarımlar çoklu başvuruya konu olabilecektir

(SMK 61/7). Örneğin, önceden tencere ve bıçak tasarımları için ayrı ayrı dosyalama yapmak gerekirken artık bunlar tek dosyada başvuruya konu olabilecektir.

Diğer yandan süslemelerin tamamı 32. sınıfta yer almaktadır. Eğer bir süsleme, ilgili ürünle ilişkilendirilebiliyorsa, o ürünle birlikte çoklu başvuruya konu olabilecektir. Örneğin, bardaklar 07. sınıftadır. Bardağın deseni 32. sınıfta olmasına rağmen bardak ve onun deseni, aynı dosyada çoklu başvuruya konu olabilecektir. Böylece tasarım sahiplerine, önceden sağlanmış başvuru kolaylığı daha da ileri götürülmektedir.

#### 7. Başvuru Prosedürü Kolaylaştırıldı

Tasarım başvurularına itiraz süresi, altı aydan üç aya indirildi (SMK 67/2). Yine önceki düzenlemeye göre her başvuru için tarifname verme zorunluluğu vardı. SMK'ya göre artık tarifname vermek ihtiyari hale getirildi (SMK 61/3).

#### 8. Yenilik İncelemesi Öngörülerek Sadece Özgün Tasarımların Tescillenmesi Hedeflendi

Türk Patent tarafından yeni olmadığı anlaşılan tasarım başvuruları reddedilecektir (SMK 64/6). Yani Türk Patent, re'sen (kendiliğinden) bir tasarımın yeni olmadığını belirlerse, bu başvuruyu reddedecektir. Başvuru sahibi, ret kararına karşı iki ay içinde itiraz edebilir. Oldukça sorunlu olan bu düzenlemenin, uygulamada nasıl bir şekil alacağını zaman gösterecektir. Şu kadarını belirtelim ki, Türk Patent'in kararlarına itiraz sayısı artacaktır.

#### 9. Kısmi Ret ve Kısmi Hükümsüzlük Kabul Edildi

Önceki düzenlemede Türk tasarım hukukunda kısmi iptal ve kısmi hükümsüzlük kabul edilmiyordu. SMK ise, mehz AB hukukuna uygun şekilde tasarımlar bakımından kısmi iptal ve kısmi hükümsüzlüğü kabul etti. Buna göre Türk Patent, bir tasarım başvurusunu kısmen kabul edip kısmen reddedebilir (SMK 68/5). Ancak bunun için kısmi

ret sonucunda tescilin devamı için kalan kısmın koruma şartlarını sağlaması ve tasarımın önceki kimliğini muhafaza etmesi şarttır. Bu iki şart hükümsüzlük bakımından da aynen geçerlidir (SMK 77/2). Örneğin, bir ayakkabı ve üzerindeki desen tasarımında eğer ayakkabı modeli yeni ve fakat desen özgün değilse, desen çıkarılır ve ayakkabı modeli tescillenir. Ters durumda ise, tasarımın tamamı iptal edilir. Zira ikinci halde ayakkabı tasarımı, ayakkabı kimliğini artık muhafaza etmez.

### 10. Çalışanların Tasarımları

SMK'ya göre çalışanların tasarımı üzerindeki hak sahibi işverendir (SMK 73/1). Hizmet ilişkisi dışındaki tasarımlar bakımından ise, hak sahipliği taraflar arasında akdedilecek sözleşme hükümleriyle belirlenir (SMK 73/4).

Diğer yandan öğretim elemanlarının bilimsel çalışma veya araştırma sonucunda geliştirdiği tasarımlar, öğrenciler ile bir iş yerinde stajyer olarak çalışanlar hakkında da bu kural uygulanır. Oysa önceki düzenlemede tasarımın sahibi, tasarımı geliştiren öğretim elemanıydı (EndTasKHK 15/1).

SMK 73/2 hükmü çerçevesinde geliştirilen tasarımın önemi dikkate alınarak çalışana bir bedel ödenir. Uyuşmazlık halinde bedelin miktarını mahkeme belirler (SMK 74/1). Buna karşılık çalışanların SMK 73/1 gereği geliştirdikleri tasarımlardan bir bedel talep edilemez.

Yükseköğretim kurumunun tasarımı ticari olarak değerlendirmesi halinde elde edilecek gelirin en az 1/2'si, tasarımı geliştiren öğretim elemanına verilir (SMK 74/2).

### 11. Kötü Niyetli Başvuru ve Tesciller

Markalara benzer şekilde, tasarımlarda da kötü niyet hem itiraz hem de hükümsüzlük nedeni kabul edildi (SMK 67/2 ve 77/1-a).

## VI. COĞRAFI İŞARETLER VE GELENEKSEL ÜRÜN ADLARI

### 1. Gıda, Tarım, Maden, El Sanatları ve Sanayi Ürünleri Koruma Altına Alındı

Türkiye'de coğrafi işaret koruması 555 sayılı CoğİşKHK ile 1995 yılında kabul edildi. Konuyu yeniden düzenleyen SMK, coğrafi işaretlerin yanında geleneksel ürün adlarını da koruma altına aldı (SMK 34/3). Yani yöresel ve geleneksel ürün koruması genişletildi. Böylece doğal ve beşeri unsurların bir araya gelmesi sonucu gıda, tarım, maden, el sanatları ve sanayi ürünlerinden şartları karşılayanlar coğrafi işaret veya geleneksel ürün adı olarak tescillenebilecektir. Bu koruma modeliyle özellikle kırsal kalkınmaya katkı hedeflenmektedir.

Coğrafi işaret kapsamına girmeyen ve ilgili piyasada bir ürünü tarif etmek için geleneksel olarak en az otuz yıl süreyle kullanıldığı kanıtlanan adlar, şu şartlardan en az birini sağlaması halinde geleneksel ürün adı olarak tescillenebilir (SMK 34/3): a) Geleneksel üretim veya işleme yöntemi yahut geleneksel bileşimden kaynaklanması, b) Geleneksel hammadde veya malzemeden üretilmiş olması. Pastırma ve döner gibi.

### 2. Tescil Prosedürü ve Maliyetleri İyileştirildi

Önceki düzenlemeden farklı olarak coğrafi işaret tescili yaptıracakların mutlaka gerçek veya tüzel kişiliği olması gerekmiyor; artık üretici grupları da bu tescili yaptırabilecek (SMK 36). Ürünün tek üreticisi varsa bu kişi de tescil yaptırabilecek. Yine ürünle ilgili kamu yararına çalışan veya üyelerinin ekonomik çıkarlarını korumaya yetkili dernekler, vakıflar ve kooperatifler başvuru yapabilecekler. Ayrıca kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları da tescil yaptırabilecektir.

Coğrafi işaretlerin resmi gazete ile ulusal ve yerel gazetede ilan şartları kaldırıldı. Başvurular sadece Türk Patent Resmî Bülteninde yayımlanacak (SMK 38/5). Böylece başvuru maliyetleri 5.000 - 8.000 TL daha azaldı.

Coğrafi işaret başvurularına itiraz süresi, altı aydan üç aya indirilerek tescil süreci kısaltıldı (SMK 40/2). Başvuruya karşı yapılacak itirazlar ücrete tabidir. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarının yapacağı itirazlardan ücret alınmayacaktır.

### 3. Coğrafi İşaret ile Marka Çakışmasının Hukuki Sonuçları Belirginleştirildi

SMK'ya göre coğrafi işaretin tescilinden sonra tescile konu coğrafi işaretle ilgili mal veya hizmetler için yapılan marka başvurusu reddedilir, tescil edilmiş ise dava yoluyla hükümsüz kılınır (SMK 48). Buna karşılık coğrafi işaretle aynı veya benzer bir marka, coğrafi işaretin korunmasından önce iyi niyetle tescil edilmiş veya bu markanın kullanım hakkı iyi niyetle kazanılmışsa, coğrafi işaretin hak sahiplerine verdiği yetkiler, marka başvurusunun tesciline ve iyiniyetli kullanımına zarar vermez.

Diğer yandan tescilli bir markanın sahip olduğu itibar, ün ve kullanım süresi de göz önünde bulundurularak bu marka ile aynı veya benzer olması sebebiyle markanın varlığına zarar verici veya gerçek kaynağı konusunda yanıltıcı olacak nitelikteki adların, coğrafi işaret veya geleneksel ürün adı olarak tesciline, önceki marka sahibinin itirazı üzerine izin verilmez.

### 4. Denetim Mekanizması Güçlendirildi

Uygulamada coğrafi işaret kullanımının denetiminde aksaklıklar yaşıyordu. SMK'da hem coğrafi işaret hem de geleneksel ürün adları bakımından daha güçlü bir denetim mekanizması kuruldu (SMK 49). Buna göre denetim raporu sunma zorunluluğu on yıldan bir yıla indirildi. Böylece uygulamada tüketici talebinin ve güveninin artırılması hedefleniyor. Ayrıca hem coğrafi işaret hem de geleneksel ürün adlarında amblem kullanılacaktır<sup>30</sup>. Bu kullanım coğrafi işaretlerde zorunlu olmakla birlikte geleneksel ürün adlarında ihtiyaridir (SMK 46). Ancak amblem kullanılmaz-

sa SMK hükümleri uygulanmayacaktır. Amblem kullanma zorunluluğuna ilişkin düzenleme SMK'nın yayınından itibaren bir yıl sonra yürürlüğe girecektir (SMK 192). Amblem kullanımıyla birlikte ürünün tescille garanti edilen niteliklerinin tüketiciler tarafından anlaşılması ve bunlara ilişkin farkındalığın artması beklenmektedir.

### 5. Tescilin İçeriğinde ve Hak Sahipliğinde Değişiklik

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, üretimde yeni yöntemlerin geliştirilmesi, iklim değişikliği ve diğer yasal düzenlemelerdeki değişiklik gibi nedenlerle ürünün tesciline konu özelliklerinde zamanla değişiklik olabilir. İşte bu nedenle yasa koyucu, tescilin içeriğinin değiştirilmesine imkan sağladı (SMK 42). Yine başvuru ve tescil ettirenlerde de değişikliğin önünü açtı (SMK 43).

## VII. ORTAK HÜKÜMLER

### 1. Türk Patent Enstitüsünün Adı Artık “Türk Patent ve Marka Kurumu”

Bugüne kadar Türk Patent Enstitüsü (TPE) olarak bilinen idari yapının adı değişti. Yeni adı Türk Patent ve Marka Kurumu (kısa ismi; Türk Patent) oldu (SMK 188).

### 2. Uluslararası Tükenme İlkesi Benimsendi

Hak sahibi, üzerinde fikri mülkiyet hakkı bulunan ürünleri bir kez satınca, artık sonraki satışlara müdahale edemez. Buna *hakkın tükenmesi ilkesi* denir. Bu ilke *ilk satış doktrini* olarak da bilinir.

İlkenin uygulanabilmesi için iki şart birlikte gerçekleşmelidir:

**a)** Ürün, hak sahibi tarafından veya onun izniyle (örneğin, lisans sahibince) piyasaya sunulmalı, **b)** Sonradan satışı yapılan ürün, orijinal olmalı. Eğer markalı ürün taklit edilerek piyasaya sürülmüşse, yani hak sahibinin rızası dışında piyasaya sunulmuşsa tükenme ilkesi uygulanmaz. Ben-

<sup>30</sup> Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Amblem Yönetmeliği için bkz. RG, 29.12.2017, S. 30285.

zer şekilde orijinal markalı bir ürün değiştirilerek ya da kötüleştirilerek piyasaya sürülmüşse hak tükenmez ve ihlal gerçekleşir. Bununla birlikte hasarlı bir otomobilin kaportasının ya da teybinin orijinal olmayanla değiştirilmesi marka hakkını ihlal etmez. Benzer şekilde belirli kurallara uymak kaydıyla, başka bir ülkeden ithal edilen bir ürünün ambalajı değiştirilerek Türkçeleştirilmesi ve Türkiye'deki gramaja/dozaja uygun şekilde yeniden paketlenmesi kural olarak hak ihlali değildir.

Hakkın, bir ülke içinde tükeneceği herkesçe kabul edilmektedir. Peki, hak sahibinin izniyle bir ülkede piyasaya sürülen ürünlerin, ithal edilerek başka bir ülkede satışı yapılabilir mi? Bu soruya bağlı olarak üç tür tükenmeden söz edilir: *i) Ülkesel tükenme*, *ii) Bölgesel tükenme* ve *iii) Uluslararası tükenme*.

*i) Ülkesel Tükenme:* Bir ülkede markalı ya da patentli bir ürünün, hak sahibi veya onun izniyle üçüncü bir kişi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra, o ülke içindeki dolaşımına hak sahibi engel olamaz. Sözelimi, Coca Cola markalı içecekleri, dileyen kişi Türkiye'nin dilediği bölgesinden satın alarak başka bir bölgesinde satabilir. Coca Cola firmasının, Türkiye'yi bölgelere bölerek her bir bölgede bayileri yoluyla satış yapması, bu durumu değiştirmez. Zira Coca Cola firması ile bayiler arasındaki bayilik sözleşmesi üçüncü kişileri bağlamaz. Çünkü hak sahibinin marka hakkı, ürünü Türkiye'de bir kez satmakla Türkiye'nin tamamında tükenmiştir.

*ii) Bölgesel Tükenme:* Bu türde tükenme ilkesi, ilgili bölgenin tümü tek pazar kabul edilerek uygulanmaktadır. AB'de bölgesel tükenme kabul edilmiştir. Buna göre, bugün itibarıyla yirmi sekiz üyesi bulunan AB'nin herhangi bir ülkesinde hak sahibinin izniyle ürün piyasaya sürülünce hak bölgenin tamamında, yani yirmi sekiz ülkede tükenmektedir. Ayrıca Avrupa Ekonomik Alanındaki (AEA) ülkeler de bu bölgeye dâhil edilmiştir. Örneğin, Nike firması, ayakkabılarını Almanya'da piyasaya sunmuşsa, üçüncü bir kişi Nike'tan izin almaksızın bu ayakkabıları Almanya'dan satın

olarak İtalya'da ya da Macaristan'da satabilir. AB ile gümrük birliği oluşturmamıza rağmen Avrupa'nın itirazları nedeniyle bu bölgeye Türkiye dâhil edilmedi.

*iii) Uluslararası Tükenme:* Bu halde ise, markalı ya da patentli bir ürün dünyanın herhangi bir yerinde hak sahibinin izniyle piyasaya sürülünce hak tükenir ve hak sahibi o ürünün başka bir ülkedeki satışına engel olamaz. İlkenin kabul edilmesi durumunda örneğin, hak sahibi tarafından Güney Afrika'da satışı yapılan bir ürün, hak sahibinin izni olmadan üçüncü kişilerce Türkiye'de satılabilir.

Bugün gelinen noktada ülkeler genellikle ülkesel tükenmeyi tercih etmektedir. Önceki düzenlemede Türkiye de bu akıma uygun olarak ülkesel tükenmeyi benimsemiş; yalnızca entegre devre topografyaları bakımından uluslararası tükenmeyi kabul etmişti.

Ancak SMK ile birlikte Türkiye, büyük bir politika değişikliğine giderek tüm sınai mülkiyet hakları bakımından uluslararası tükenme ilkesini benimsedi (SMK 152). Özetle SMK, tüm hak kategorileri bakımından uluslararası tükenme ilkesine geçmiştir. Buna göre markalı ya da patentli bir ürün, dünyanın herhangi bir yerinde piyasaya sürüldükten sonra artık ilgili marka ya da patent sahibinin iznine ihtiyaç kalmaksızın o ürün Türkiye'ye ithal edilebilecektir.

### 3. Önceki Tarihli Hakların Etkisi

Türk mahkeme uygulamasına göre<sup>31</sup>, tescilli bir hak sahibine karşı tecavüz davası açılacaksa; ihlali gerçekleştiren kişinin öncelikle bu tescilli hükümsüz kaldırılmalı ve ardından tecavüz davası açılmalıdır. Bir hükümsüzlük davası ortalama beş yıl sürdüğü için kötü niyetli kişiler sınai mülkiyet sistemini dolanıyordu. Zira uygulamada kötü niyetli kişiler, başkalarına ait markaların itibarından

<sup>31</sup> Örnek olarak bkz. 11. HD, 12.10.2004, E. 2003/13394, K. 2004/9665; 11. HD, 17.5.2010, E. 2008/13589, K. 2010/5398.

yararlanmak ya da başkalarının patentli buluşunu kullanmak için marka, patent, faydalı model veya tasarım belgesi almaktadır. Kendisine karşı açılan tecavüz davasında ise, sonradan aldığı bu sınai mülkiyet belgesine dayanarak; *belgesi geçerli olduğu sürece kendisine dava açılmayacağı* savunmasını geliştirmektedir. Bu nedenle sınai mülkiyet belgeleri, kötü niyetli kişiler için *güvenli limana* dönüşmüş idi.

SMK, sistemi bu şekilde dolanmanın önünü tamamen kapattı. Buna göre marka, patent veya tasarım hakkı sahibi, kendi hakkından daha önceki tarihli hak sahiplerinin açtıkları tecavüz davasında artık kendi belgesine dayanarak savunma geliştiremeyecektir (SMK 155). Yani belgesi olan kişiye karşı da tecavüz davası açılabilir. Böylece tescil belgeleri, gerçek hak sahibine karşı güvenli liman olmaktan çıkmıştır.

#### 4. Hukuki İşlemlerin Şekli

Sınai mülkiyete ilişkin işlemler yazılı şekle tabidir. Ancak devir işlemleri, resmi şekle tabi olup, noterde yapılması zorunludur (SMK 148/4).

#### 5. İhlallerde Daha Fazla Tazminat

İhlal durumunda ödenecek tazminat miktarının hesaplanma yöntemi değişti. Buna göre ödenmesi gereken tazminat, tecavüz yoluyla elde edilen net kazanç şeklinde hesaplanarak tazminat miktarı artırılacaktır. "*Sınai mülkiyet hakkının kullanımı yoluyla*" ibaresi çıkarıldığı için *hakkın, gelirdeki payına* artık bakılmayacaktır. Yoksun kalınan kazancın hesabında ihlalin nitelik ve boyutu dikkate alınacaktır (SMK 151).

Şunu da belirtelim ki, tüm sınai mülkiyet hakları bakımından tecavüz halleri arasında "*muh-temel tecavüzün önlenmesi*" ibaresine yer verilmiştir (SMK 149/1-b). Bu düzenleme hak sahiplerinin elini oldukça kuvvetlendirmiştir.

#### 6. Taklit Markalı Mallara Ekspres İmha Prosedürü Getirildi

Türkiye’de bir davanın sonuçlanması yıllar almaktadır. Bu süre zarfında suçla konu ürünlerle adliye ve yedi emin depoları dolup taşmaktadır. SMK’ya göre daha yargılamanın başında suçla konu taklit markalı mallardan yeteri kadar numune alınarak kalan suç eşyası, mahallin maliye teşkilatına gönderilecektir. Şu şartların varlığı halinde daha işin başında suç eşyası imha edilecektir: *a) Malın zarara uğraması, b) Değerinde esaslı ölçüde kayıp tehlikesi bulunması, c) Muhafazası ciddi külfet oluşturması.* Bu şartlardan birinin varlığı halinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak soruşturma aşamasında savcının talebi üzerine hâkim, kovuşturma aşamasında hükümden önce dosyaya bakan mahkeme tarafından suçla konu malların imhasına karar verilecektir. Böylece uygulamada adli emanet ve yedi emin depolarını dolduran suçla konu taklit markalı mallar hızlı bir şekilde imha edilecektir (SMK 163).

Ne var ki, anlatılan bu ekspres imha prosedürü sadece suçla konu taklit markalı mallar bakımından geçerlidir. Çünkü SMK’da sadece marka suçları kabul edilmiş; patent, faydalı model, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları bakımından sadece hukuki koruma getirilmiştir. Bu nedenle belirtilen haklar bakımından ekspres imha prosedürü çalıştırılmayacaktır. Diğer hak kategorileri bakımından ise, sadece 2009 öncesinden elde kalmış mallar bakımından bu prosedüre başvurulabilecek ama bu tarihten sonra ele geçirilen mallar bakımından bu prosedür işlemeyecektir. Şöyle ki 1.1.2009 tarihinden önce suçla konu eşyanın müsaderesine ilişkin kesinleşen mahkeme kararına rağmen infaz edilmemiş kararlar yönünden suçla konu eşyanın, eşya sahiplerine iadeleri için tebligat gönderilecektir. Bir ay içinde iade alınmayan eşya, savcılığın talebi üzerine mahkeme kararıyla imha edilecektir.



### 7. Türk Patentin Kurumsal Kapasitesi ve İnsan Gücü Artırılıyor

Türk Patentin var olan yapısında değişikliğe gidilerek yeni daire başkanlıkları kuruldu (SMK 169): *a)* Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı, *b)* Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı, *c)* Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı.

Özellikle Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı aracılığıyla teknoloji transferi faaliyetlerine katkı sağlanması amaçlanıyor.

Coğrafi işaretler ise, Markalar Dairesinden ayrılarak yeni bir başkanlığa kavuştu. Bu Daire, coğrafi işaretlere ilişkin farkındalık çalışması yapacağı gibi bunların etkin denetimini de üstlenecek.

SMK, Türk Patentte çalışan marka ve patent uzmanı gibi ayırımlara son vererek tamamına Sınai Mülkiyet Uzmanı unvanını verdi. Yine SMK ile Türk Patent bünyesinde 281 kadro ihdas edilerek insan gücü artırılıyor.

### 8. Fikri Mülkiyet Akademisi Kurulacak

Türkiye'deki üniversitelerde fikri mülkiyet hukuku ayrı bir anabilim dalı olmadığı için sadece bu alana özgü eğitimler gerçekleştirilemiyor. Bu alanda yoğun bir uygulama olmasına rağmen eğitim ayağı ciddi şekilde aksıyor. SMK gereği bir Fikri Mülkiyet Akademisi kurulacak (SMK 168). Hem Türk Patent hem de Telif Hakları bünyesinde birer adet de eğitim merkezi oluşturulacaktır. Böylece sınai hakların yanında telif haklarına ilişkin eğitim faaliyetleri de etkin hale getirilecektir.

### 9. Marka ve Patent Vekilleri Yasal Statüye Kavuşturuldu

Marka ve patent vekilliği meslek kuralları tanımlanarak disiplin hükümleri getirildi (SMK 181/2). Bu meslekle ilgili bir disiplin kurulu kurulmak suretiyle vekillik mesleğinin disipline edilmesi ve bu nedenle oluşan hak kayıplarının önlenmesi amaçlanıyor<sup>32</sup>.

<sup>32</sup> Türk Patent ve Marka Kurumu Patent Vekilleri ve Marka Vekilleri Meslek Kuralları ve Disiplin Yönetmeliği için bkz. RG, 18.5.2017, 30070.

### 10. Teknoloji Transferine Yeni Yaklaşım

Türk Patent uzun süredir Patent Ajansı üzerinde çalışma yürütüyordu. SMK gereği teknoloji transferlerine dönük Türk Patent bünyesinde *Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı* kuruldu (SMK 169). Böylece Türk Patent, sınai mülkiyet haklarının tanıtımı, ekonomik değerlemesi, teknoloji transferi ve yenilik destekleri gibi konularda yasal olarak görevlidir.

### 11. Tebligatta Elektronik Sistemle Geçiliyor

Türk Patent tarafından yapılacak tebligatlar, kişinin önceden rızası alınarak o kişiye tahsisli posta kutusu aracılığıyla elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir (SMK 160). Buna göre Türk Patent, tebligatları ilgili kişinin posta kutusuna koymaktadır. Posta kutusuna konulmasını müteakip muhatabın, posta kutusuna ilk giriş yaptığı tarihte ve her halde belgenin posta kutusuna konulduğu tarihi izleyen onuncu günün sonunda tebligat yapılmış sayılmaktadır.

### 12. Önceki Mevzuatın ve Yeni Mevzuatın Uygulanacağı Konular

SMK'nın yayımlandığı ve yürürlüğe girdiği 10.01.2017 tarihinden önce yapılmış marka, patent, faydalı model, tasarım ve coğrafi işaret başvuruları; başvuru tarihindeki mevzuata, yani KHK'lara göre sonuçlandırılır. Uluslararası veya bölgesel anlaşmalar gereği yapılan patent ve faydalı model başvuruları, başvurunun Türkiye'ye giriş yaptığı tarihteki mevzuat hükümlerine göre yürütülür.

Önceki mevzuat hükümlerine göre verilmiş patent ve faydalı modeller için burada belirtilen konular yönünden önceki mevzuat (PatKHK) hükümleri, diğer konularda yeni mevzuat (SMK) hükümleri uygulanır (SMK Geçici Madde 1): *a)* İtiraz ve itirazın incelenmesi, *b)* Hükümsüzlük halleri, *c)* Çalışanların buluşlarının hizmet buluşu olduğuna ilişkin hüküm, *d)* Yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen buluşların hukuki

durumu. Bu nedenle PatKHK'nın hükümsüzlüğe ilişkin hükümleri yirmi yılı aşkın bir süre daha uygulama alanı bulacaktır. Bu düzenleme sadece patent ve faydalı modeller için geçerli olup; marka, tasarım ve coğrafi işaretler yönünden uygulanmayacaktır. Belirtilen hakların hükümsüzlüğü yönünden SMK hükümleri uygulanacaktır. Bunların sadece başvuru işlemleri, önceki mevzuata göre sonuçlandırılacaktır.

### VIII. SONUÇ

SMK'nın kabulü Türk fikri mülkiyet mevzuatı bakımından önemli kırılmalardan birisidir. Önceki düzenlemelerle kıyaslandığında SMK yeni bir anlayış getirmemiştir. Başka bir deyişle, sınai mülkiyet haklarıyla ilgili 1995 yılında kabul edilen KHK'larla SMK'nın beslendiği kaynaklar ve temel ilkeleri ile felsefesi benzer niteliktedir. Gerçekten hem KHK'lar hem de SMK, esas itibarıyla konuya ilişkin uluslararası anlaşmalar ile AB mevzuatından ilham alınarak hazırlanmıştır. Bununla birlikte KHK'larla kıyaslandığında SMK'nın önemli yenilikler içerdiği burada vurgulanmalıdır.

SMK'nın kabulünü doğuran temel nedenler şöyle özetlenebilir<sup>33</sup>: *i)* Anayasa Mahkemesinin (AYM) KHK'larda yaptığı iptaller üzerine çöken mevzuat alt yapısını yeniden kurmak, *ii)* Daha nitelikli bir sınai mülkiyet yapısına geçmek, *iii)* Uygulamada yaşanan sorunları gidermek, *iv)* Tescil süreçlerini hızlandırmak, *v)* AB mevzuatı ve uluslararası anlaşmalarla uyum sağlamak, *vi)* Türk Patent'in kurumsal kapasitesini güçlendirmek. Özellikle AYM'nin, KHK'larla ilgili çok sayıda iptal kararı vermesi süreci hızlandırmıştır<sup>34</sup>.

Yasa koyucu tüm bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde bir metni kaleme almayı çalışmıştır. Fakat metnin hazırlanma süreci aceleye getirildiği için yasanın gerek dili gerekse bazı düzenlemeleri sorunludur. Yasanın üzerinden bir yıl gibi kısa bir süre geçmesine rağmen *kullanmamaya dayalı iptal davaları* ve *çalışanların buluşları* gibi konularda uygulamada daha şimdiden önemli tereddütler yaşanmaya başlanmıştır. Tüm bunlara rağmen önceki mevzuat ile kıyaslandığında SMK'nın kabulü önemli bir adımdır. Bu çerçevede ticaretin çok önemli ayaklarından sınai mülkiyet haklarını düzenleyen SMK'nın, önümüzdeki yirmi-otuz yıllık dönemde Türkiye'nin ticaretini derinden etkileme potansiyeli taşıdığı söylenebilir.

<sup>33</sup> Bkz. **Suluk (Karasu/Nal)**, s. 32.

<sup>34</sup> AYM, en son marka hukukunda kullanmamaya dayalı yeni bir iptal kararı daha vermiş olup, bu karar SMK'nın yürürlüğe girmesinden dört gün önce Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bkz. AYM, 14.12.2016, E. 2016/148, K. 2016/189 - RG, 06.01.2017, No. 29940.

**KAYNAKÇA**

**Suluk Cahit/Karasu Rauf/Nal** Temel, Fikri Mülkiyet Hukuku, Seçkin, Ankara 2017.

**Suluk Cahit**, “*Patent İhlaline Cezai Yaptırımın Uygunluğu Tartışmaları*”, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, No: 1/2012.

**Suluk Cahit**, Tasarım Hukuku, Seçkin, Ankara 2003.

**Musker David**, Community Design Law (Sweet & Maxwell, London, 2002).

**Arseven Haydar**, Nazari ve Tatbiki Alameti Farika Hukuku, İstanbul 1951.

**Ayiter Nuşin**, İhtira Hukuku, İstanbul 1968.

**Tekinalp Ünal**, “*Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Öne Çıkan Yenilikleri*”, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (9-19 Mart 2017) kitabı, (Ed. Feyzan Hayal Şehirli Çelik), BTHAE, Ankara 2017.

